1e Jaargang, nummer 41, 25 november 2024

REFO TIJD

Blad van het Instituut voor Calvinistische Studiën i.s.m. de Nederduits Gereformeerde Kerk (1571) - De moederkerk van Nederland sinds 1579. ‘Geen kerk zal over een andere kerk heersen, geen taakuitvoerder over de andere taakuitvoerder.’ (Kerkorde Emden, 1571)

In dit nummer : Bespreking van zondag 2 tot 4 van de catechismus verklaring van Petrus Curtenius, en De eersten zullen de laatsten zijn

---

BESPREKING VAN ZONDAG 2 TOT 4 VAN DE CATECHISMUS VERKLARING VAN PETRUS CURTENIUS

Als we het over geestelijke kennis hebben, dan hebben we het over bevindelijke kennis, stelt Curtenius in zijn verklaring van zondag 2.

De zondaar haat God niet, maar de gerechtigheid van God, dus de zondaar probeert te scheiden wat niet gescheiden kan worden, stelt Curtenius. Zo probeert de zondaar God dienstbaar te maken aan zijn zondige begeerlijkheden.

In zijn verklaring van zondag 3 stelt hij dat wanneer de beste dingen aan verderf worden overgelaten zij de allerergsten worden. Dit laat ook zien dat het goede de vijand van het beste is.

We moeten vasthouden aan het woord, aan de oude bijbel, en het boek van het geweten, oftewel het heilige geestelijke, en zo ook het boek des levens, waar Curtenius over sprak. Om ons heen zien we de toerekening van Adam’s zonde, stelt Curtenius. De man moet werken in het zweet van zijn aanschijn, en de vrouw moet met smart kinderen baren, en alle mensen worden vanaf hun geboorte onderworpen aan ziekten, pijnen, krankheden en veelvuldig aan de dood, allemaal vanwege de overtreding van het werkverbond. Het is een erfsmet. Daarom was er in de leer van Curtenius de moederbelofte, zoals ook in de leer van Calvijn. Hierin mag de vrome wedergeboren worden. Eerst is er het natuurlijke, en daarna het geestelijke, stelt Curtenius.

Dit kan niet beoordeeld worden door geneeskundigen, stelt Curtenius. Wat roemen we dan nog op familie, als we uit een mens voortgekomen zijn die een schandelijke bondbreker was, en die ons met zichzelf in het verderf stortte, stelt Curtenius. Wapent u tegen de listigheden van de helse slang, stelt Curtenius. De verboden vrucht van de zonde doet zich schoon voor met het masker van eer, vermaak en voordeel, maar in de staart steekt het dodelijke venijn, stelt Curtenius. In het einde zal hij als een slang bijten, en steken als een adder. Curtenius waarschuwt dat de mens niet moet rusten voordat hij is losgekomen van dienstbaarheid aan de zonde. De afgrond van ellende moet overdacht worden.

Rust en zekerheid kan fataal zijn. Het kan de mens laten indutten in de strijd tegen de zonde. Er is nu eenmaal de burgeroorlog tussen het vleselijke en het geestelijke. Deze burgeroorlog loopt door de kerken heen, en doet ook kerken scheuren. Zo ontstonden ook de schimmenkerken.

Curtenius herhaalt in zijn verklaring van zondag 4 eerst nog wat van zijn verklaring van zondag 3. De gerechtigheid eist menselijke gehoorzaamheid. Wij moeten opgaan tot de berg van de geboden, stelt Curtenius, waar het dondert. Het bliksemt hier ook. God’s ontferming doet God’s toorn niet teniet. God is de steen van een volkomen werk in de leer van Curtenius. In zijn verklaring van zondag 4 wordt gesteld dat God’s geboden niet de maatstok zijn van de menselijke krachten, maar het richtsnoer van de plichten. De gehoorzaamheid is de mens van nature niet onmogelijk. Het is door de natuur ingeschapen dat er een plicht is om God te dienen, en het hoogste goed te houden. Maar de mens werd door de zonde een slaaf van de duivel. De mens gooide zijn gaven weg. Curtenius stelde dat dit ook doorwerkte in het nageslacht. De mens had door moedwillige ongehoorzaamheid niet alleen zichzelf, maar ook zijn nakomelingen in het verderf gestort.

God heeft de geboden gegeven als een verbond, aangedrongen met beloften en bedreigingen. Curtenius stelt dat er trappen zijn in het oordeel, van licht tot zwaar, en wijst dan op de Turkse monnik Jovinius die in de jaren 300 en begin 400 leefde, en de Jovianen, zijn volgelingen, die beweren dat alle zonden voor God gelijk zijn, en zo ook het oordeel hierop. Jovinius laat dus een bepaald communisme in de hel zien, zoals er ook een communisme in de hemel is, in de zin dat iedereen een gelijke beloning krijgt. Curtenius wijst erop dat dit zorgeloosheid kan laten ontstaan. Jovinius is de voorloper van de reformatie, nog vóór Johannes Hus. Jovinius streed tegen het wereldse loonsysteem van de katholieke kerk. Curtenius wijst ook op Novatianus, die een tegenpaus was in de jaren 200, en Novatianen, zijn volgelingen, die vonden dat de katholieke kerk te slap

optrad tegen de zonde. Ook de Novatianen stelden dat God alle zonden als gelijk zag, en ook andere schrijvers ten tijde van Jerome. In het Westers Schisma van 1378 tot 1417 was er een grote strijd tussen pauzen en tegenpauzen. Van 1414 tot 1418 was er toen het concilie van Konstanz, waardoor de Tjechische reformator Johannes Hus om het leven werd gebracht, een voorloper van Luther en Calvijn. Dit concilie beëindigde het schisma.

Curtenius brengt tegen het communisme van hemel en hel in dat God een ieder naar zijn werken zal vergelden. Vreemd genoeg laat Curtenius verschil zien in de mate van de straf, maar niet in tijdsduur. De oude bijbel stelt dat de schuldigen in de gevangenis moeten blijven totdat hun schulden zijn afbetaald, dus voor de één zal dat langer zijn dan voor de ander, afhankelijk van de mate van de schuld. Wel laat Curtenius verzen zien waar er verschil is in de mate van straf, zoals Tyrus, Sidon en Sodom een lagere straf zouden krijgen dan Chorazin en Bethsaida. Het extremistische karakter van Curtenius over de eeuwige duur van de straf is te verklaren uit het feit dat de katholieken er vroeger vaak te makkelijk over dachten en de aflaat hadden ingesteld. Bij eeuwigheid moeten we meer denken aan de zinnebeeldige betekenis van volkomenheid, dat de schuld volkomen betaald dient te worden.

Curtenius stelt dat de barmhartigheid des Heeren de getrouwen wil belonen, maar dat ook de wederspannigen tegemoet gekomen worden door vele lankmoedigheden. Uiteindelijk stelt Curtenius dat God geen tiran of wreedaard is die behagen schept in het straffen van de misdadigers, want anders zou de barmhartigheid niet kunnen bestaan. God beklaagt zich eerder over het lot van de misdadigers die het door hun eigen schuld op de hals hebben gehaald, stelt Curtenius.

Wie het Oude Testament kent, en dit staat ook in het Nieuwe Testament, weet dat God niet voor eeuwig toornt. Dit geeft Curtenius later ook min of meer toe. God verbergt soms zijn aangezicht. Er zijn vele kastijdingen en beproevingen, en heilzame geneesmiddelen, stelt Curtenius. Hij spreekt over de hel om de vrome de zorgvuldigheid en vreze des Heeren te doen aangorden.

We kunnen stellen : Voor de Heere is een dag als duizend jaren en duizend jaren als een dag, dus ook de eeuwigheid is voor de Heere maar een paar weken of een paar maanden. Maar laten we hiermee de ernst niet uit het oog verliezen van deze dingen. Curtenius geeft toe dat het alleen maar gaat om verschillende opzichten. God is oneindig, maar de straf kan niet oneindig zijn naar een eindig wezen zoals de mens. De zonde is oneindig als er geen offer tussenbeiden komt, stelt Curtenius. Dit is alleen in verschillende opzichten. Eindige schepselen kunnen de oneindige toorn van God niet dragen, en daarom wijst Curtenius op het woord oneindige ‘duurzaamheid’, wat dus duidt op een beproefde bestendigheid. Daarom is de straf op de zonde op een bepaalde manier oneindig, maar dit wordt opgelost door het trappensysteem, dus voor sommigen zal het maar heel laag water zijn. Er zijn dus trappen in de straf en in de zonde, en die trappen zijn eeuwig, maar bij de een zal het minder verzwaard worden dan bij de ander, stelt Curtenius. Curtenius komt dus ook tot de conclusie dat er uitzonderingen bestaan. Uiteindelijk is de eeuwigheid bij Curtenius dan ook weer betrekkelijk, want hij stelt dat uiteindelijk de eeuwen zullen verslonden worden in een eindeloze eeuwigheid. Het is duidelijk dat Curtenius zelf met dit systeem worstelt. Curtenius laat zien dat er een spanning is tussen God’s alwetendheid en God’s gerechtigheid. We kunnen stellen dat een heleboel menselijke en vleselijke ideeën van religieuze gerechtigheid hiertegen weggestreept worden.

DE EERSTEN ZULLEN DE LAATSTEN ZIJN

God’s denken is niet vleselijk zoals het denken van de mensen. Het is niet direct. Het menselijke denken slaat een heleboel stappen over, versimpelt en verabsoluteert graag, verstopt zichzelf achter sluiertermen die als slimme formules worden gebruikt om dingen snel te bereiken. Maar God’s denken is ingewikkeld, als geestelijke hersenspinsels, waar de nieuwe bijbel ook over spreekt. De nieuwe bijbel noemt het het begin van de schepping. We hebben het dan over iets ondoorgrondelijks, waar de mens niet zomaar vat op heeft. God’s wegen zijn anders dan de wegen van de mensen. (Zeeën 8:14) Dit zijn de hogere hemelse verbanden. (Zeeën 7:16)

De nieuwe bijbel laat zien dat het als vliegenplagen tot de aarde komt. We kunnen hierbij denken aan de plagen van Mozes om het volk uit te leiden. De farao echter wilde het volk niet laten gaan, en uiteindelijk moest de plaag van de dood van de eerstgeborenen komen, wat een beeld is van de dood van de territoriale machten van het vlees, de eerstelingen en leiders van het vlees, wat vervolgens een beeld is van de dood van de verkeerd gestelde prioriteiten. De mens maakt namelijk het materialisme tot prioriteit.

We zien de dood van het eerstgeboorterecht, van aardse status, ook in het dialectische verhaal van Ezau. Zeker, er is een hoge en een lage Ezau, een vleselijke en een geestelijke Ezau. Er zit ook een diepe typologie in verborgen die wijst op het kruis. Ezau moest van het rode drinken in ruil voor zijn eerstgeboorterecht, zijn aardse, sociale en familiaire status. Hij moest afsterven aan het kruis, waarvan het rode een beeld is. Hij moest de kom van het lijden geheel leegdrinken.

Uiteindelijk werd Jakob met Ezau verzoend. Uiteindelijk zou Ezau zich kunnen losmaken van het juk van Jakob door zijn inspanning.

‘En Esau verhief zijn stem en weende. Vader Isaak antwoorde toen en zei tot hem : Zie, van de vette streken der aarde zal uw woonplaats verwijderd zijn, en zonder dauw des hemels van boven. Maar van uw mes zult gij leven en uw broeder zult gij dienen. En het zal geschieden, wanneer gij heerser wordt door uw krachtige inspanning, dat gij zijn juk van uw hals zult afrukken.’
Genesis 27:38-40

Uiteindelijk zou Ezau dus heerser worden, zou er een keer komen in zijn lot, wat spreekt over de overwinning over het vlees. We zien dus de vervulling van het geheimenis van de dood van de eerstgeborenen in het leven van Ezau, waardoor de uittocht kon plaatsvinden. Jakob werd koning door bedrog. Het volk Israel was diep bedrogen, waar ook Jeremia op wees. Ezau werd overmatig onderdrukt en uitgebuit, maar er zou weer een verzoening komen tussen Jakob en Ezau, door de exegese, door het kruis. Bewapen u daarom met lijdzaamheid en studie.

Jakob werd koning door bedrog. De vleselijke, laodiceaanse mens zou verlies nooit accepteren. Zo kreeg Jakob zijn fool’s gold. We zien dit door de gehele oude bijbel heen. Het is het spoor leidende tot de laodiceaanse kerk. Jakob overwon door bedrog. Aan Ezau werd uiteindelijk overwinning belooft, maar hij zou zichzelf moeten verliezen. Kaïn had als opdracht over de zonde te heersen, want de zonde lag als een belager aan de deur. (Genesis 4:7) In Ezau kwam dit uiteindelijk tot vervulling. Kaïn en Ezau worden vaak als verworpenen, als verdoemelingen, beschreven in de oude bijbel, maar dit was Yeshua ook aan het kruis, en God is juist gekomen tot de verworpenen en verdoemelingen. Daaraan geeft hij speciale aandacht, want God is gekomen voor de verloren lammeren, en daar laat God de gehele kudde voor achter. Als Maleachi stelt dat God Jakob liefhad en Ezau haatte, dan wijst het Aramees uit dat dit eerder een moelijke relatie was met Ezau waarin God geen behagen schiep (sny). Nu, juist is God gekomen voor de moeilijk opvoedbaren, en gaat God’s zorg naar hen uit, wat we ook door de gehele oude bijbel zien. God droeg nog steeds zorg voor Kaïn, Ismael en Ezau. God had nog steeds een plan met hen. God leidde hen nog steeds. Ook al waren zij moeilijk opvoedbaar. Ook Israel, Jakob, was moeilijk opvoedbaar. Juist het moeilijke heeft God uitverkoren, omdat daar een geheimenis in verborgen ligt. Och, laten wij toch niet te gemakkelijk denken over God’s soevereiniteit en verborgenheden. Laten wij niet rechtlijnig omspringen met God’s geheimenissen, want dan doen wij God tekort. God wees in Ezau juist op het kruis, naar dat moment waarop Ezau, en ook de psalmist en Yeshua het uitriepen : Waarom hebt gij mij verlaten ? Yeshua was gekomen onder de toorn des Heeren, zoals ook Jeremia in toorn was afgezonderd. Yeshua was onder de engelen gesteld, zoals Ezau onder Jakob was gesteld. Maar zij zouden door krachtige inspanning het juk van zich afrukken. Ook Calvijn stelt dat juist hen die niet door de wereld zijn uitverkoren door God zijn uitverkoren. Het boek des levens laat deze lijnen zien. Ook de oude bijbel laat deze lijnen zien. De wereld begrijpt de boodschap van het kruis niet, zoals ook de laodiceaanse kerk het niet begrijpt, omdat zij vleselijk zijn. Zij drinken het bloed van de martelaren, van de oude profeten. Zij drinken het bloed van de dieren, van God’s schepping, en verzaken de geestelijke oorlog. Als de hoer rijdt zij op het beest. Zij wint haar oorlogen door bedrog. Zij grijpt de troon van het beest door bedrog, en wordt zo door het beest uiteindelijk verscheurd.

Jakob werd koning door bedrog. Hij was geliefd door God, bewaard, want hij was er al. Hij was al in de kudde. Ezau was ver weg in de verloren wildernis. God gaf hem een belofte in Genesis 27. Hebben wij oog voor de nuances, voor de grotere verbanden ? Daartoe komen de vliegenplagen, om het brein van de mens open te breken, opdat zij deel hebben aan de hogere hersenspinsels. Dan kunnen de eerstgeborenen van het vlees en de eerstgeboorterechten van het vlees en al haar verdraaide prioriteiten afsterven. Dat is een proces van rangschikking. Dat is een proces van hemelse volgorde waarin de eersten de laatsten zullen zijn.
